

Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Via e-post: fi.remissvar@regeringskansliet.se
c.c. via e-post: markus.forsman@regeringskansliet.se

2021-09-16

YTTRANDE

avseende SOU 2021:42 Stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism
(Dnr Fi2021/02222)

Bisnode Kredit AB ("**Bisnode**") har tagit del av betänkandet av utredningen om stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och får härmed lämna följande synpunkter. Bisnodes remissyttrande omfattar endast utredningsförslag i avsnitt 17.4 ("Information som andra än verksamhetsutövare har tillgång till") och avsnitt 17.5 ("Underrättelse- och uppgiftsskyldighet för vissa tjänsteleverantörer").

Sammanfattning

Bisnode ställer sig positiv till ett ökat informationsutbyte men anser i likhet med utredningen att det inte är lämpligt att kreditupplysningsföretag blir verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen.

Bisnode motsätter sig dock utredningens förslag att kreditupplysningsföretag ska ha en uppgiftsskyldighet gentemot myndigheter (myndigheters frågerätt) av huvudsakligen tre skäl.

1. En sådan uppgiftsskyldighet tar inte i beaktande den legala struktur som sådana kreditupplysningsföretag lyder under och riskerar att strida mot yttrandefrihetsgrundlagen och/eller tryckfrihetsförordningen.
2. En sådan uppgiftsskyldighet utan ersättning torde strida mot regeringsformens egendomsskydd.
3. Kreditupplysningslagen begränsar kreditupplysningsföretag att lämna ut information om fysisk person som inte är näringsidkare för annat än kreditupplysningsssyfte, vilket inte innefattar brottsbekämpning. Utredningens förslag har inte tagit höjd för detta.

I stället för att ändra i penningtvättslagen föreslår Bisnode att det sker en översyn av kreditupplysningslagen¹ som möjliggör att kreditupplysningsinformation kan lämnas till Finanspolisen och Säkerhetspolisen i ett brottsbekämpande syfte.

¹ Kreditupplysningslagen (SFS 1973:1173)

Avsnitt 17.4.1, Framfört behov av myndigheter att få tillgång till information som finns hos andra aktörer än verksamhetsutövare

Bisnode delar Finanspolisen uppfattning att kreditupplysningsinformation sannolikt vore värdefullt i deras arbete att utreda penningtvättsbrott och terroristfinansiering men anser att det bör ske en precisering av vilken data som ska lämnas ut.

I utredningen anges att tjänsteleverantörer inte lämnar information ur ett helikopterperspektiv på eget initiativ. Kreditupplysningsföretag saknar idag laglig möjlighet att ge ut kreditupplysningsinformation på eget initiativ. För att kunna ta del av en kreditupplysning för en fysisk person krävs att det föreligger legitimt behov. Med legitimt behov avses situationer där frågeställaren ska ha ingått eller vara på väg att ingå ett kreditavtal med den person som kreditupplysningen handlar om, eller att man i övrigt har anledning att göra en ekonomisk riskbedömning. I dagsläget är det oklart om de åtgärder som verksamhetsutövare vidtar i kundkännedomssyfte utgör legitimt behov. Brottsbekämpning utgör inte idag ett legitimt behov vilket är anledningen till att brottsbekämpande myndigheter inte kan få del av samtliga uppgifter i en kreditupplysning.

Sedan lång tid tillbaka används t ex uppgift hur många gånger, vilket datum en kreditupplysning tagits på ett företag eller fysisk person. Detta har visat sig ha betydelse vid riskvärderingen, men publiceras även som faktisk uppgift i kreditupplysningen och inte bara som underliggande data för kreditrating. För kreditupplysningar avseende fysiska personer publiceras även uppgift vem som tagit kreditupplysningen. Härutöver förekommer högriskindikatorer och mönsterigenkänning för att bli säkerställa identitet av den omfrågade för att på så sätt ytterligare minska risken för kreditförluster. Genom vissa kreditupplysningsföretag kan även uppgifter om utländska rättssubjekt inhämtas. Uppgifter om fysiska personer är huvudsakligen begränsat till Norden, medan uppgifter om företag kan lämnas för hela världen.

Med hänsyn till ovan kan det antas att de uppgifter som förekommer i en traditionell kreditupplysning skulle vara en värdefull sammanställning av uppgifter i polisens vidare underrättelse- och utredningsarbetet, och om uppgifterna därutöver överförs på ett sådant sätt att data kan överföras maskinellt kan uppgifterna tillgängliggöras snabbt samt analyseras och kompletteras med befintliga uppgifter hos polisen vilket skulle öka nyttan ytterligare.

Utredningens förslag att frågerätten ska omfatta "alla uppgifter" innebär att inte bara själva kreditupplysningsinformationen ska lämnas ut, men även säkerhetsdata t ex behörighetsuppgifter såsom lösenord, för användare eller tekniska uppgifter. All data torde inte efterfrågas, och viss data som säkerhetsdata torde vara direkt olämplig att lämna ut även om det sker till polisen. En väl avgränsad och standardiserad fråga torde vara att föredra framför frågor som skiljer sig från tid till annan för att svar ska kunna lämnas snabbt och effektivt.

17.4.2 Behov att överväga författningsändringar

Bisnode motsätter sig de förslag som utredningen tagit fram av de skäl som redovisas i detta avsnitt och föreslår i stället att det tillsätts en utredning för att göra en översyn av kreditupplysningslagen för att uppnå det åsyftade syftet.

Bisnode föreslår att sådan utredning bland annat gör en översyn över vad som kan anses vara ett legitimt behov enligt kreditupplysningslagen, vilket idag begränsar möjlighet att lämna ut uppgifter om fysiska personer som inte är näringsidkare för annat än kreditupplysningsssyfte. Om begreppet legitimt behov utvidgades till att även omfatta information som lämnas för brottsbekämpande syfte eller annat regulatoriskt syfte t ex granskning enligt penningtvättslagen skulle kreditupplysningsinformation

kunna användas av Finanspolisen och Säkerhetspolisen för att uppnå de syften som eftersträvas av utredningen. Det skulle även tydliggöra att kreditupplysningar kan användas av verksamhetsutövare vid fullgörande av sina kontrollåtgärder enligt penningtvättslagen. Idag kan kreditupplysningar användas för kreditbedömningar, och för beräkningar av kapitaltäckning. Uttalanden i förarbetena² öppnar för möjligheten att kreditupplysningar även kan användas vid den ekonomiska bedömning som sker enligt penningtvättslagen av verksamhetsutövare. Rättsläget i denna del kunde lämpligen förtydligas, och på så sätt undanröja tvivel om kreditupplysningsinformation kan användas för att uppnå kundkännedom, och löpande uppföljning av kunderna och transaktionerna hos verksamhetsutövarna. I det sammanhanget bör även övervägas att kreditupplysningsföretag ges möjlighet att registrera känsliga uppgifter t ex uppgift om ekonomiska brott eller om person förekommer på s k sanktionslista.

Utökas omfattningen av legitimt behov kunde även Finanspolisen och Säkerhetspolisen erhålla tillgång till alla de uppgifter som kreditupplysningsföretagen innehar. Det kan noteras att Bisnode under flera år fått förfrågningar från brottsbekämpande myndigheter att tillhandhålla kreditupplysningar men ansett sig vara förhindrade till detta på grund av kreditupplysningslagens utformning samt tillsynsmyndighetens praxis.

Avsnitt 17.5 Underrättelse- och uppgiftsskyldighet för vissa tjänsteleverantörer

Bisnode motsätter sig utredningens förslag av de skäl som anges i detta remissyttrande.

Avsnitt 17.5.2 En uppgiftsskyldighet för vissa tjänsteleverantörer

Bisnode delar utredningens bedömning att kreditupplysningsföretag inte bör definieras som verksamhetsutövare. Däremot delar Bisnode inte utredningens bedömning att det är rimligt att kreditupplysningsföretag åläggs en skyldighet att på begäran lämna uppgifter till Finanspolisen eller Säkerhetspolisen. Skälen för detta är huvudsakligen tre.

- 1) Bisnode, likt övriga kreditupplysningsföretag på marknaden, bedriver också verksamhet som omfattas av utgivningsbevis enligt svensk grundlag. Här gäller andra regler som behöver beaktas vid en eventuell utlämning av uppgifter. Ett åtagande att lämna ut "alla uppgifter" torde därför vara stridande mot yttrandefrihetsgrundlagen och/eller tryckfrihetsförordningen.
- 2) Kreditupplysningsföretag har investerat omfattande resurser för att bygga upp och vidmakthålla den information som ligger till grund för en kreditupplysning. Sammanställning av de uppgifter kreditupplysningsföretag innehar torde omfattas av upphovsrättsligt skydd. Utredningens förslag torde innebära att kreditupplysningsföretag ska avstå sin egendom genom att vid förfrågan lämna ut information utan ersättning, vilket torde stå i strid med Regeringsformen samt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen³. Det bör därför utredas hur kreditupplysningsföretag ska ges ersättning för att avstå sin egendom.
- 3) Även om tystnadsplikten ändras i enlighet med utredningens förslag kvarstår kravet på att det ska föreligga legitimt behov för att en kreditupplysning om enskild ska få lämnas ut.

² ex DS 2008:34 s 53

³ Se ex prop 2009/10:80 s 163 f kring vilken egendom som kan falla innanför egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionen.

Brottsbekämpning utgör inte ett sådant legitimt behov som medger att uppgifter lämnas ut av kreditupplysningsföretag till Finanspolisen eller Säkerhetspolisen.

Tekniska och administrativa överväganden / resursöverväganden

Utredningen anger som en allmän princip att det bör ske en avvägning mellan de resurser som tjänsteleverantörer behöver lägga ner och vad som står att vinna och att de åtgärder som är mindre betungande ur ett resursperspektiv ska användas. Bisnode anser att den ordning som utredningen föreslår för kreditupplysningsföretag är resurskrävande, och att det finns mer att vinna genom att tillämpa annan ordning.

För det fall ändring sker av kreditupplysningslagen som föreslås i detta yttrande kan uppgifterna tillgängliggöras via befintliga tekniska gränssnitt i elektronisk form – digital frågerätt - vilket skulle möjliggöra för mottagaren att bearbeta mottagen data och genomföra fördjupade analyser tillsammans med andra upplysningar som Finanspolisen och Säkerhetspolisen redan har tillgång till.

Att särskilda tekniska gränssnitt ska utarbetas och användas vid rapportering, som utredningen föreslår, torde medföra en betydande kostnad för tjänsteleverantörerna för att upprätta och vidmakthålla dessa. Det är oklart hur många förfrågningar som kan bli aktuellt för var och en av berörda tjänsteleverantörer. Finanspolisens har gjort en uppskattning att det skulle omfatta ca 1 000 förfrågningar per år från deras sida.⁴ Bara det antalet är för stort för att rapporteringsplikten skulle kunna utföras manuellt inom ramen för befintlig verksamhet och det är för liten volym för att egentligen prioritera anpassning och utveckling av system strikt affärsmässigt. I den mån förslaget blir lag kommer den huvudsakliga kostnaden för tjänsteleverantörer inte vara arbetet för att utveckla det nya gränssnittet i sig för att uppfylla informationsplikten, utan snarare kostnaden för andra utvecklingsprojekt som från ett affärsmässigt perspektiv hade varit mer angelägna men som behöver senareläggas. Kostnaden för tjänsteleverantörerna att tillämpa utredningens förslag torde därför vara betydande.

Den föreslagna ordningen att enskilda tjänstemän från myndigheten ska ställa frågor förefaller otidsenlig och ineffektiv. Ordningen skulle även skapa ökad administration och därmed senarelägga tidpunkten när svar kan lämnas än om en digital frågerätt tillämpats. En sådan praktisk administrativ betungande konsekvens om utredningens förslag genomförs blir att kreditupplysningsföretagen behöver pröva behörigheten av den enskilde frågeställaren, om skäl för utlämnande föreligger samt vilken information som bör och kan lämnas ut. En mer effektiv ordning som hade främjat en snabbare hantering hade i stället varit en digitaliserad frågerätt där myndigheten kopplas upp mot ett gränssnitt, och sedan myndigheten meddelar antalet användare, vilka kan vara anonyma. Informationen hade i sådant fall varit en knapptryckning bort. Det hade även möjliggjort för myndigheten att styra och övervaka användningen för att på så sätt tillförsäkra rättssäkerhet genom att informationen endast används för avsett ändamål.

Avsnitt 17.5.3 En rapporteringsskyldighet för vissa tjänsteleverantörer

Bisnode delar utredningens bedömning att det inte bör införas rapporteringsskyldighet enligt 4 kap. 3 § penningtvättslagen för kreditupplysningsföretag. Däremot anser Bisnode, som tidigare framförts, att rapporteringsskyldigheten bör ses över. Om utredningens förslag genomförs skulle det i praktiken innebära att kreditupplysningsföretag som har uppgifter om samtliga svenskar över 16 år skulle ägna sig åt övervakning av närmast hela Sveriges befolkning. Det kan även noteras att kreditupplysningsföretag idag inte får registrera känsliga uppgifter t ex om brottslighet. Att utveckla

⁴ SOU 2021:42 s 512

system för att identifiera misstänkta brottsliga gärningar torde därför stå i strid med kreditupplysningslagen i dess nuvarande utformning.

Till skillnad från de andra tjänsteleverantörer som lyfts fram i utredningens förslag står kreditupplysningsföretag under tillsyn av Integritetsskyddsmyndigheten ("IMY"). Då IMY idag inte utövar tillsyn på penningtvättsområdet finns det en risk för att kreditupplysningsföretag erhåller motstridiga rekommendationer från IMY.

Avsnitt 17.5.4 Penningtvättslagens tillämpningsområde.

Bisnode motsätter sig att kreditupplysningsföretag ska omfattas av penningtvättslagen.

Det är den som begär en kreditupplysning som är kund hos kreditupplysningsföretaget inte den omfrågade. Att definiera kreditupplysningsföretag som verksamhetsutövare under penningtvättslagen skulle därför inte medföra ökad utredning kring den omfrågade personen. Kreditupplysningsföretags verksamhet är att samla in och analysera data för att kunna förse vederhäftigt underlag till sina kunder för att de ska kunna fatta välgrundade kreditbeslut, och fullgöra sina regulatoriska krav om kreditprövning. Kreditupplysningsföretag gör ingen löpande övervakning av de personer som förekommer i dess register om de är kreditvärdiga eller ej, utan utarbetar kreditupplysning enkom på förfrågan från kunder. Som även konstateras av utredningen kan kreditupplysningstjänster inte används som en metod att tvätta pengar i sig.

Avsnitt 17.5.5 Tystnadsplikt

Bisnode har inget att erinra när det gäller detta avsnitt, dock att det bör förtydligas i kreditupplysningslagen att det vid utelämnande av uppgifter till Finanspolis eller Säkerhetspolis inte ska medföra att kreditupplysningsföretag ska skicka ut s k omfrågade kopia.

Bisnode Kredit AB

Ylva Staszewski